

หัวข้อวิทยานิพนธ์ บัณฑิตที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร
ใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร ตำบลจอมทอง อำเภอเมือง
จังหวัดพิษณุโลก

ชื่อและนามสกุล นายสาริต กาละพวก

แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. สินีนาถ คุรุหาเมือง แสนเสริม
2. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ อุดมสิน)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สินีนาถ คุรุหาเมือง แสนเสริม)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้
 สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร ตำบลจอมทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
ผู้วิจัย นายสาธิต กาละพวก รหัสนักศึกษา 2549001549 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
 (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร. สนิษฐา คุรุขเมือง แสนเสริม
 (2) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน **ปีการศึกษา** 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านอื่นๆ ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร (2) ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่ม (3) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่ม (4) ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่ม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร ตำบลจอมทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 450 คน โดยมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 180 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นเป็นสัดส่วนและการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้วิธีจับฉลาก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิกกลุ่มกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง จบประถมศึกษาปีที่ 4 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน สมาชิกกลุ่มมากกว่าสามในสี่มีสถานภาพสมรส มีอายุเฉลี่ย 54.38 ปี ประสบการณ์ด้านการเกษตรเฉลี่ย 28.62 ปี เกือบสามในสี่มีภาระหนี้สิน โดยกู้ยืมจาก ธ.ก.ส. และกองทุนหมู่บ้าน มีรายได้เฉลี่ย 235,890 บาทต่อปี สมาชิกกลุ่มทุกรายได้รับผลตอบแทนจากการรวมกลุ่มที่ไม่เป็นตัวแทนและไม่มีการลงหุ้น เกือบหนึ่งในสามเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นจำนวน 2 กลุ่ม ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นสมาชิกที่ไม่มีตำแหน่งในกลุ่ม สมาชิกกลุ่มมากกว่าสามในสี่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม 6 ปี เข้าร่วมกลุ่มเพราะต้องการลดต้นทุนการผลิต ต้องการมีสุขภาพที่ดี ต้องการเพิ่มผลผลิต และต้องการความรู้ โดยการแนะนำของหมอดินอาสาและผู้นำหมู่บ้าน สมาชิกเกือบครึ่งผ่านการฝึกอบรม 1 ครั้ง (2) สมาชิกกลุ่มมีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (3) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่ม ได้แก่ ประสบการณ์ด้านการเกษตร และจำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิก ซึ่งมีผลในเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตามลำดับ (4) สมาชิกกลุ่มมีปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรหาความรู้เพิ่มเติม เพิ่มกิจกรรมให้หลากหลาย จัดทำแปลงสาธิต และปรึกษาเจ้าหน้าที่หากพบปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้

คำสำคัญ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร สารอินทรีย์ทางการเกษตร การลดใช้สารเคมีทางการเกษตร จังหวัดพิษณุโลก

Thesis title: Factors Affecting Members' Participation in Group Operation of Organic Substance Utilization to Reduce Chemical Substance Utilization in Agriculture in Chomthong Sub-District, Mueang District, Phitsanulok Province

Researcher: Mr. Sathit Kalapuak; **ID:** 2549001549 ; **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development); **Thesis advisors:** (1) Dr. Sineenuch Khrutmuang Sanserm; Associate Professor; (2) Bumpen Keowan; Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

The objectives of this research were to study (1) personal basic factors, economic factors, social factors and other factors of members in group of organic substance utilization to reduce chemical substance utilization in agriculture in Chomthong Sub-District, Mueang District, Phitsanulok Province; (2) level of members' participation in group operation; (3) factors affecting members' participation in group operation; (4) problems and suggestions for members' participation in group operation.

The population in this study was 450 persons who had members in group of organic Substance utilization to reduce chemical in agriculture in Chomthong Sub-District, Mueang District, Phitsanulok Province. The samples were selected by using proportionate stratified random sampling and simple random sampling by drawing lots from the members' name list up to 180 persons. The data was collected by questionnaires. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, and standard deviation and multiple regression analysis.

The findings of this study were as follows: (1) More than half the members were female, educated 4-year of lower primary schooling. The number of their household members was 3-4 persons. Their average age was 54.38 years. More than three-quarters were married. Their average experience in agriculture was 28.62 years. Nearly three-quarters of their debts were loans from the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives and from the Village Fund. Their average income was 235,890 bath per year. All members received incentives from group setting in form of non-cash and however they were not shareholders. Nearly one-third of the members were the other 2 groups. Most members did not hold any position in the groups. Over three-quarters of members had joined group membership for a period of 6 years because they wanted to reduce production costs, to be healthy, to increase productivity and to learn new knowledge through the suggestions of soil doctor volunteers and village leaders. Almost half of the members had been trained for one time (2) In overall, level of members' participation in group operation was at low level. (3) Factors affecting members' participation in group operation were experience in agriculture, and the number of groups that became members which positively effected the members' participation in group operation at 0.05 level of statistical significance and 0.01 level of most statistical significance respectively. (4) In overall, problems of members' participation in group operation were at low level. The suggestions were that they should learn more about new knowledge plus diverse activities, undertake demonstration plots and seek advice from authorities if they happen to encounter problems and unable to find solutions.

Keywords: Factors affecting participation, Group operation, Organic Substance Utilization, Reducing Chemical Substance Utilization, Phitsanulok Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ อุดมสิน ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. สินีสุข คุรุทเมือง แส่นเสริม อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมจากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่กรุณาสละเวลาในการให้คำปรึกษาแนะนำ ถ่ายทอดความรู้และแนวความคิดทางด้านวิชาการอันมีคุณค่าตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้องสมบูรณ์ พร้อมทั้งให้กำลังใจตลอดเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ทางด้านวิชาการ สำนักบัณฑิตศึกษาที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่อำนวยความสะดวกทุกด้าน ซึ่งมีผลทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพสำเร็จ พร้อมกันนี้ขอขอบคุณเพื่อนๆ มหาวิทยาลัยรุ่นที่ 12 โดยเฉพาะเพื่อนกลุ่มภาคเหนือตอนล่างที่ให้กำลังใจมาโดยตลอด และสำคัญที่สุด คือ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร ตำบลจอมทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้เสียสละเวลาให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับกำลังใจและแรงผลักดันอันยิ่งใหญ่และมีค่ายิ่งจากบิดา มารดา และทุกคนในครอบครัว ตลอดจนเพื่อนร่วมงาน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ถือว่ามีความหมายอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์และสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน คุณค่าและความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

สาริต กาละพวง

เมษายน 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
บริบทของตำบลจอมทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก	8
ความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	13
กลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร	28
ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม	31
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	38
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	38
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล	42
การวิเคราะห์ข้อมูล	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านอื่นๆ ของสมาชิกกลุ่ม	45
ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกกลุ่ม	64
ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่ม	74
ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม	85
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	94
สรุปการวิจัย	94
อภิปรายผล	100
ข้อเสนอแนะ	105
บรรณานุกรม	107
ภาคผนวก	115
ก ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	116
ข แบบสอบถาม	123
ประวัติผู้วิจัย	138

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรและครัวเรือนของตำบลจอมทอง	10
ตารางที่ 2.2 ข้อมูลปัญหาของชุมชนจอมทอง	12
ตารางที่ 3.1 การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นเป็นสัดส่วน	38
ตารางที่ 4.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่ม	46
ตารางที่ 4.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่ม	49
ตารางที่ 4.3 ปัจจัยด้านสังคมของสมาชิกกลุ่ม	52
ตารางที่ 4.4 ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มด้านสิ่งแวดล้อม	55
ตารางที่ 4.5 ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม ด้านโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้าร่วม	58
ตารางที่ 4.6 ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม ด้านอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม	60
ตารางที่ 4.7 ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มด้านวัฒนธรรม	61
ตารางที่ 4.8 ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม ด้านการได้รับเอกสารและการติดต่อกับเจ้าหน้าที่	63
ตารางที่ 4.9 ระดับการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในกลุ่ม	64
ตารางที่ 4.10 ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน	66
ตารางที่ 4.11 ระดับการมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน	68
ตารางที่ 4.12 ระดับการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	72
ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์	74
ตารางที่ 4.14 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุ	77
ตารางที่ 4.15 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการ ดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา	78
ตารางที่ 4.16 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการ ดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน	79

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.17	การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตรด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน	81
ตารางที่ 4.18	การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตรด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	83
ตารางที่ 4.19	การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตรในภาพรวม	84
ตารางที่ 4.20	ระดับปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา.....	86
ตารางที่ 4.21	ระดับปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน.....	88
ตารางที่ 4.22	ระดับปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน	89
ตารางที่ 4.23	ระดับปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล.....	91
ตารางที่ 4.24	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม	92

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย 4

